

Číslo konania: S-PUSR-013364/2024/GRE
Číslo rozhodnutia: Z-PUSR-091011/2024/GRE, MAR
Banská Bystrica, 13.11.2024
Vybavuje, kontakt: Gregová Andrea /045 245 11 24

ROZHODNUTIE

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, vecne a miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, podľa § 11 ods. 1 a § 9 ods. 5 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon“), v spojitosti s § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok“) vydáva toto

rozhodnutie

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica (ďalej len „KPÚ Banská Bystrica“ alebo „správny orgán“) podľa § 33 ods. 6 v spojitosti s § 33 ods. 2 a 4 pamiatkového zákona

rozhodol

o reštaurátorskej dokumentácii: **„Mgr. art. Rudolf Boroš: SPRÁVA Z REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU A NÁVRH NA REŠTAUROVANIE PAMIATKY, 2. časť: slnečné hodiny a kaplnka obnovy fasád kaštieľa v Žiari nad Hronom, č. ÚZPF 2383/1 – 2024“ spracovanej pre reštaurovanie:**

- exteriérovej nástennej maľby na severnej fasáde nádvoria (južnej fasáde severného krídla);
- maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „Zvestovania Panne Márii“ situovanej vo východnom krídle;

pamiatkového objektu (ďalej len „PO“) „kaštieľ – biskupský kaštieľ“, evidovanom v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“) pod č. 1280/1, ul. SNP č. 16, súp. č. 42, parc. C-KN č. 1638/1, 1638/3, k. ú. Žiar nad Hronom, ktorý je súčasťou národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „NKP“) „Kaštieľ s areálom“, ÚZPF č. 1280/1 – 9, k. ú. Žiar nad Hronom a situovanej na území ochranného pásma „Žiar nad Hronom, Kaštieľ s areálom, kostol, socha“, Žiar nad Hronom, ÚZPF č. 93; ktorá je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom

prípustná

a určuje nasledovné podmienky:

1. Podľa predloženej reštaurátorskej dokumentácie reštaurovať:

- exteriérovú nástennú maľbu na severnej fasáde nádvoria (južnej fasáde severného krídla) – slnečné hodiny (ďalej len „Slnečné hodiny“);
- maľovanú výzdobu stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „Zvestovania Panne Márii“ situovanej vo východnom krídle.

2. Reštaurovanie „Slnečných hodín“:

- reštaurovanie je možné realizovať v celku alebo po etapách;
- súbežne s rekonštrukciou fasád vnútorného nádvoria je nevyhnutné realizovať 1. etapu reštaurovania v rozsahu: základná konsolidácia maľby (t. j. očistenie a upevnenie) a hmotové a tvarové napojenie rekonštrukčných omietok k okrajom maľby tak, aby vznikol tvarovo verný prechod priamym prepojením, alebo s miernym odskokom, vymedzujúcim dochovanú autentickú časť s rekonštruovanými plochami fasády.

3. Reštaurovanie maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „Zvestovania Panne Márii“:

- Pred reštaurovaním realizovať stavebné práce v interiéri v zmysle záväzného stanoviska KPÚ Banská Bystrica č. KPÚBB-2023/2575-6/19507/MAR, RUS zo dňa 06.04.2023 a v súlade

s podmienkou č. 4 – cit.: „**kaplnka** – miestnosť č. 80, č. 11 a susedné m. č. 12 a 128 = jej povrchy sú predmetom celkovej ochrany, preto všetky stavebné práce budú pred začatím realizácie stavebných prác vopred prerokované na pravidelných kontrolných dňoch“.

b) Rozsah stavebných prác a zásahov do stien a klenby kaplnky prerokovať so zodpovedným reštaurátorom, ktorý spracoval predloženú reštaurátorskú dokumentáciu alebo, ktorý bude realizovať reštaurovanie nástenných malieb.

c) **Pred reštaurovaním nástenných malieb vykonať reštaurátorský výskum kamenných architektonických prvkov, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou interiéru kaplnky, ktorých povrchová úprava nadväzuje na maľovanú výzdobu:**

1. klasicistného prístenného kamenného pilastrového oltára s trojuholníkovým nadstavcom pred východnou stenou;

2. kamenných architektonických prvkov:

a) portálov vstupných otvorov (hlavný vstup a vstup do sakristie) na 1. NP;

b) kamenných okenných šambrán v severozápadnej a juhovýchodnej stene (z oratórií) v úrovni 2. NP;

c) balkóna v úrovni 2. NP, ktorý je nesený dvoma konzolami osadenými na dvoch kamenných kanelovaných pilastroch lemujúcich výklenok so vstupným otvorom; balkón má na čelnej strane balustrádu – kamenné prvky balkónu;

zameraný na rozsah a stav zachovania, druh kamenného materiálu, špecifikáciu poškodení kamennej hmoty, omietkových a náterových vrstiev, stratigrafiu náterových vrstiev vrátane špecializovaných chemicko-technologických výskumov zameraných na analýzu podkladov, farebných vrstiev a stavebného materiálu; stanovenie obsahu vodorozpustných solí; stanovenie vodivosti, vlhkosti, nasiakavosti a petrografický rozbor kameňa s návrhom vhodných prostriedkov na reštaurovanie.

d) Spôsob vykonávania reštaurátorských výskumov: obhliadkový a sondážny.

e) Na základe výsledkov reštaurátorského výskumu navrhnúť technológiu reštaurovanie vychádzajúcu zo základného metodologického postupu reštaurovania – zásady zachovania originálu a reverzibilnosti sekundárnych zásahov (aplikovaných materiálov a technológie).

f) Podmienky vykonania reštaurátorského výskumu môžu byť počas jeho realizácie doplnené, prípadne upravené podľa aktuálnej nálezovej situácie; v prípade lokalizácie závažných nálezov ďalší postup zodpovedný reštaurátor vykonávajúci výskum prerokuje s KPÚ Banská Bystrica.

g) Spracovať reštaurátorskú dokumentáciu:

a) v 1. stupni – správu z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie;

b) v 2. stupni – dokumentáciu vykonaných reštaurátorských prác;
a predložiť KPÚ Banská Bystrica.

h) Reštaurátorskú dokumentáciu spracovať podľa § 5 a § 6 vyhlášky Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov (vyhláška č. 231/2014), ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon (ďalej len „*vykonávacía vyhláška MK SR*“).

4. Reštaurovanie – reštaurátorský výskum a reštaurovanie môže vykonať:

a) člen Komory reštaurátorov

b) vysoká škola v rámci študijného programu reštaurátorská tvorba uskutočňovaného v študijnom odbore reštaurátorstvo.

5. Reštaurovanie:

a) „*Slniečnych hodín*“ a maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „*Zvestovania Panne Márii*“ – t. j. historických omietkových a náterových vrstiev podľa predloženej reštaurátorskej dokumentácii môže vykonať fyzická osoba alebo autorský kolektív fyzických osôb s odbornou spôsobilosťou na reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva v interiéroch a exteriéroch historickej architektúry – M1 podľa § 5 ods. 2 a 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov (ďalej len „*zákon o Komore reštaurátorov*“);

b) kamenných architektonických prvkov podľa podmienky č. 3. písm. c) až h) tohto rozhodnutia môže vykonať fyzická osoba alebo autorský kolektív fyzických osôb s odbornou spôsobilosťou na

reštaurovanie kamenných polychrómovaných sôch, kamenných architektonických článkov, muriva a nadväzujúcich omietok v interiéroch a exteriéroch historickej architektúry – S6 podľa § 5 ods. 2 a 3 „*zákona o Komore reštaurátorov*“;

6. Vlastník oznámi písomne 7 dní vopred KPÚ Banská Bystrica:
  - a) začiatok a predpokladaný koniec reštaurátorského výskumu kamenných architektonických prvkov a reštaurovania „*Slnčných hodín*“ a maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „*Zvestovania Panne Márii*“;
  - b) mená zodpovedných reštaurátorov, ktorí budú vykonávať reštaurátorské výskumy a reštaurovanie;
  - c) v priebehu reštaurátorského výskumu a reštaurovania bude pravidelne zvolávať kontrolné dni za účasti zodpovedných reštaurátorov a KPÚ Banská Bystrica;
  - d) terénnu časť reštaurátorského výskumu ukončiť záverečnou komisiou za prítomnosti KPÚ Banská Bystrica.
7. Vlastník/investor odovzdá bezplatne KPÚ Banská Bystrica:
  - a) najneskôr do 120 dní po ukončení terénnej časti reštaurátorského výskumu jedno vyhotovenie správy z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie kamenných architektonických prvkov;
  - b) do 60 dní po skončení reštaurovania kamenných architektonických prvkov a reštaurovania „*Slnčných hodín*“ a maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „*Zvestovania Panne Márii*“ jedno vyhotovenie dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác;
  - c) ak z objektívnych dôvodov nie je možné v uvedenej lehote reštaurátorskú dokumentáciu odovzdať, písomne požiada o jej predĺženie.
8. KPÚ Banská Bystrica vydá osobitné rozhodnutie o každom stupni reštaurátorskej dokumentácie.
9. Podmienky reštaurovania môžu byť počas realizácie reštaurovania doplnené, prípadne upravené podľa aktuálnej nálezovej situácie; v prípade lokalizácie závažných nálezov ďalší postup zodpovedný reštaurátor vykonávajúci reštaurovanie prerokuje s KPÚ Banská Bystrica.
10. Každú zmenu zámeru posudzovaného v tomto rozhodnutí je vlastník povinný prerokovať s KPÚ Banská Bystrica.

Odôvodnenie:

KPÚ Banská Bystrica prijal dňa 17.10.2024 od Mesta Žiar nad Hronom, Št. Moyzesa 46, 965 19 Žiar Nad Hronom, IČO: 00 321 125 (ďalej len „vlastník“) v zastúpení Mgr. Petrom Antalom, primátorom mesta, žiadosť o vydanie rozhodnutia o reštaurátorskej dokumentácii spracovanej pre reštaurovanie

- exteriérovej nástennej maľby na severnej fasáde nádvoria (*južnej fasáde severného krídla*);
- maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „*Zvestovania Panne Márii*“ situovanej vo východnom krídle.

Prílohou žiadosti je reštaurátorská dokumentácia: „**Mgr. art. Rudolf Boroš: SPRÁVA Z REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU A NÁVRH NA REŠTAUROVANIE PAMIATKY, 2. časť: slnečné hodiny a kaplnka obnovy fasád kaštieľa v Žiari nad Hronom, č. ÚZPF 2383/1 – 2024**“ (ďalej len „*Návrh na reštaurovanie 2024*“).

Správnemu orgánu je z úradnej činnosti známe, že NKP „Kaštieľ s areálom“, ÚZPF č. 1280/1 – 9, k. ú. Žiar nad Hronom je vlastníctvom Mesta Žiar nad Hronom, Št. Moyzesa 46, 965 19 Žiar Nad Hronom, IČO: 00 321 125.

PO „kaštieľ – biskupský kaštieľ“, ÚZPF č. 1280/1, ul. SNP č. 16, súp. č. 42, parc. C-KN č. 1638/1, 1638/3, k. ú. Žiar nad Hronom, ktorý je súčasťou NKP „Kaštieľ s areálom“, ÚZPF č. 1280/1 – 9, k. ú. Žiar nad Hronom a situovanej na území ochranného pásma „Žiar nad Hronom, Kaštieľ s areálom, kostol, socha“, Žiar nad Hronom, ÚZPF č. 93.

Stavba – kaštieľ s príľahlým areálom v k. ú. Žiar nad Hronom, boli z dôvodu ochrany ich pamiatkových hodnôt **vyhlásené za NKP rozhodnutím Odboru kultúry Okresného národného výboru Žiar nad Hronom**

č. 19/63 zo dňa 15.05.1963 a preto sa na ňu vzťahujú ustanovenia pamiatkového zákona. Podľa pamiatkového zákona:

- ustanovenia § 2 ods. 1 – cit.: *„Pamiatkový fond je súbor hnutelných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa tohto zákona za národné kultúrne pamiatky (ďalej len „kultúrna pamiatka“), pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie o vyhlásení za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.“*
- ustanovenia § 2 ods. 2 – cit.: *„Pamiatková hodnota je súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.“*
- ustanovenia § 2 ods. 3 pamiatkového zákona – cit.: *„Kultúrna pamiatka podľa tohto zákona je hnutelná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.“*
- ustanovenia § 27 ods. 1 pamiatkového zákona – cit.: *„Základná ochrana kultúrnej pamiatky je súhrn činností a opatrení vykonávaných na predchádzanie ohrozeniu, poškodeniu, zničeniu alebo odcudzeniu kultúrnej pamiatky, na trvalé udržiavanie dobrého stavu vrátane prostredia kultúrnej pamiatky a na taký spôsob využívania a prezentácie, ktorý zodpovedá jej pamiatkovej hodnote a technickému stavu.“*
- ustanovenia § 33 ods. 1 pamiatkového zákona – cit.: *„Reštaurovanie kultúrnej pamiatky alebo jej časti (ďalej len „reštaurovanie“) je osobitým druhom obnovy“.*
- ustanovenia § 33 ods. 5 pamiatkového zákona – cit.: *„Reštaurátorská dokumentácia je súčasťou reštaurovania a spracúva sa v dvoch stupňoch:*
  - a) správa z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie,*
  - b) dokumentácia vykonaných reštaurátorských prác.“*
- ustanovenia § 33 ods. 6 pamiatkového zákona – cit.: *„Krajský pamiatkový úrad vydá osobitné rozhodnutie o každom stupni reštaurátorskej dokumentácie; o správe z reštaurátorského výskumu môže vydať samostatné rozhodnutie.“*
- ustanovenia § 33 ods. 7 pamiatkového zákona – cit.: *„Reštaurovanie môže vykonávať:*
  - a) člen Komory reštaurátorov (podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 200/1994 Z. z. o Komore reštaurátorov a o výkone reštaurátorskej činnosti jej členov v znení neskorších predpisov).*
  - b) vysoká škola v rámci študijného programu reštaurátorská tvorba uskutočňovaného v študijnom odbore reštaurátorstvo.“*
- ustanovenia § 33 ods. 10 pamiatkového zákona – cit.: *„Krajský pamiatkový úrad si po vydaní rozhodnutia ponechá jedno vyhotovenie návrhu na reštaurovanie na vykonávanie štátneho pamiatkového dohľadu. Po skončení reštaurovania je vlastník povinný do 60 dní krajskému pamiatkovému úradu odovzdať bezplatne jedno vyhotovenie dokumentácie vykonaných reštaurátorských prác.“*
- ustanovenia § 33 ods. 11 pamiatkového zákona – cit.: *„Podrobnosti o vykonávaní reštaurátorských prác a o reštaurátorskej dokumentácii ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá ministerstvo.“* – Náležitosti reštaurátorskej dokumentácie určuje § 5 a § 6 vyhlášky Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva pamiatkový zákon v znení neskorších predpisov.

Exteriérová maľba slnečných hodín je situovaná na severnej fasáde nádvorcia (*južnej fasáde severného krídla*) na 2. NP medzi 5. a 6. vertikálnou osou od východného vnútorného nárožia fasády.

Pôvodná rímskokatolícka kaplnka „Zvestovania Panne Márii“ je situovaná vo východnom krídle. Vstup do kaplnky je cez nádvorie priamo oproti hlavnému vstupu do PO ako aj vstupu z vnútorného nádvorcia do uzatvorenej arkádovej chodby po obvode vnútorného dvora. Miestnosť je vysoká cez dve podlažia. Na východnej stene kaplnky (oproti hlavnému vstupu) je umiestnený klasicistný prístenný kamenný pilastrový oltár s trojuholníkovým nadstavcom s obrysom po svätostánku. Svätostánok sa na oltári v súčasnosti nenachádza. Oltárny obraz je nepôvodný (*podľa informácie od vlastníka pôvodný oltárna obraz sa nachádza v múzeu v Kremnici*). V severozápadnej stene na úrovni 1. NP je vstupný otvor do sakristie s kamenným portálom s povrchovou úpravou. V severozápadnej a juhovýchodnej stene na úrovni 2. NP sú dva dvojité okenné otvory z oratórií na 2. NP s kamennými šambránami s povrchovou úpravou. Na

juhozápadnej stene, nad hlavným vstupom do kaplnky je v úrovni 2. NP balkón, ktorý je nesený dvoma konzolami osadenými na dvoch kamenných kanelovaných pilastroch lemujúcich výklenok so vstupným otvorom; balkón má na čelnej strane balustrádu – kamenné prvky balkónu majú taktiež povrchovú úpravu. Interiér kaplnky bol obnovený začiatok 20. storočia v novogotickom štýle – bola položená maloformátová štvorcová dekoratívna cementová dlažba (podľa informácie od vlastníka v roku 1911) a bola zrealizovaná nová výmaľba stien a kupoly.

KPÚ Banská Bystrica v predchádzajúcom konaní vydal a realizovať reštaurátorský výskum predpísal:

- 1) **rozhodnutím č. KPÚBB-2023/2575-3/9481/MAR, RUS zo dňa 20.02.2023** o zámere obnovy a reštaurovania (ďalej len „*rozhodnutie o zámere 2023*“) predmetného PO v podmienke č 4./;
- 2) **rozhodnutím č. S-PUSR-003994/2024 – Z-PUSR-037371/2024-MAR zo dňa 10.05.2024 o nálezoch** (ďalej len „*rozhodnutie o nálezoch 2024*“) nájdených počas realizácie – **podľa výrokovvej časti písm. f) – maľby omietok kaplnky** (poškodených vymrznutím zamočených omietok) predmetného PO a na ich záchranu a ochranu určil v podmienkach č. II. a III.

Predložená reštaurátorská dokumentácia „*Návrh na reštaurovanie 2024*“ je reštaurátorskou dokumentáciou v 1. stupni, ktorá bola spracovaná v súlade s podmienkami „*rozhodnutia o zámere 2023*“, a „*rozhodnutia o nálezoch 2024*“ a v súlade s § 5 „*vykonávacej vyhlášky*“ **pre reštaurovanie exteriérovej nástennej maľby na severnej fasáde nádvorja (južnej fasáde severného krídla) a maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „Zvestovania Panne Márii“** situovanej vo východnom krídle.

Reštaurátorská dokumentácia bola odovzdaná ako uzavretý autorizovaný dokument v pevnej väzbe (*hrebeňová väzba s plastovým hrebeňom*) s číslovanými stranami. Jej súčasťou je jej elektronická verzia uložená na optickom digitálnom dátovom nosiči, ktorá je obsahovo totožná s vytlačenou verziou.

Požiadavka odbornej spôsobilosti bola splnená a garantovaná zodpovedným reštaurátorom Mgr. art. Rudolfom Borošom – oprávnenou osobou s odbornou spôsobilosťou na reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva v interiéroch a exteriéroch historickej architektúry – M1 podľa § 5 ods. 2 a 3 „*o Komore reštaurátorov*“, ktorý vypracoval predloženú reštaurátorskú dokumentáciu „*Návrh na reštaurovanie 2024*“. Zodpovedný reštaurátor odborne konzultoval reštaurovanie štukovej výzdoby s reštaurátorom Mgr. art. Ondrejom Liptákom.

Predložená dokumentácia „*Návrh na reštaurovanie 2024*“ obsahuje všetky časti určené § 5 ods. 2 písm. a) až h) vykonávacej vyhlášky.

V kapitole „*II. Historické súvislosti viažúce sa k pamiatke, umelecko-historický opis a vyhodnotenie pamiatky*“ (str. 5 – 11) autor na základe dostupnej literatúry a stránky: <https://kastielzh.szm.com/> opísal historické súvislosti viažúce sa k pamiatke, pamiatku a jej vývoj. Autor opísal v texte - predmet reštaurovania – slnečné hodiny a interiér kaplnky. Súčasťou textu sú kópie historickej fotodokumentácie.

V kapitole „*III. Charakteristika reštaurátorského výskumu a opis jeho vykonanie (metodika výskumu, nedeštruktívny výskum, deštruktívny výskum)*“ (str. 12 – 61) zodpovedný reštaurátor rozdelil na časti: „*SLNEČNÉ HODINY*“ (str. 12 – 23) a „*KAPLNKA, INTERIÉR*“ (str. 24 – 48). V každej podkapitole opísal metódy výskumu (obhliadkový a sondážny); písomne vyhodnotil výsledky vykonaných výskumov a súčasťou textu kapitoly je inventarizácia 84 nálezových situácií a sond vrátane ich fotodokumentácie (16 ks pre slnečné hodiny, 40 ks pre interiér kaplnky).

V časti „*SLNEČNÉ HODINY – VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU*“ (str. 23) uviedol – cit.: „*Maľba slnečných hodín vznikla s určitým časovým odstupom po realizácii fasád nádvorja (predpokladáme záver 18. storočia). Má samostatný podklad (N1) a bola realizovaná skúseným dekoratórom, ovládajúcim dobové technológie. Namaľovaná je s rutinnou istotou a zvládnutou technológiou. Poškodenia idú na vrub jednak prirodzenej degradácii materiálu a exponovanosti v rámci exteriéru.*

Určitú dobu bola maľba prevrstvená mladšími úpravami fasád. Odhalená a reštaurovaná bola pravdepodobne v druhej polovici 20. storočia o čom svedčia zvyšky mladších prevrstvení na povrchu maľby

a vyblednuté lazúrne retuše v miestach výpadkov. V súčasnosti je pokrytá vrstvou depozitu z mikroorganizmov, machov a prachovej sute.“

V časti „KAPLNKA, INTERIÉR – VYHODNOTENIE REŠTAURÁTORSKÉHO VÝSKUMU“ (str. 48) uviedol – cit.: „Interiér kaplnky vznikol prestavbou v 19. storočí a bol komplexne pojednaný ako jeden výtvarný celok spolu s oltárnou architektúrou, podlahou a balkónovou emporou.

Výmalba stien, klenby a štukových profilácií architektúry je jednotná, technologicky realizovaná dvomi spôsobmi. Exponovanejšia časť zhruba do výšky dvoch metrov je realizovaná ako olejomalba z dôvodu lepšej údržby a ochrany pred mechanickým oderom. Prevažná časť plochy je realizovaná ako „secco“ malba pojením pigmentov vápenným kazeínom s nanesením na vyzretú omietku.

Výskyt cementu v omietkovej zmesi indikuje vznik úprav interiéru do prelomu 19. – 20. storočia. Malba koncipuje neorenesančné vzory kaziet s rozetami, iluzívne profilácie, murivo a kvetinové štylizované festóny. Výmalba je realizovaná na vysokej remeselnej úrovni, pričom koncepcne a opticky zapadá do celkového výrazu interiéru a dopĺňa architektúru spolu s keramickým obkladom podláh.

V prípade kamenných ostení okien a vstupu na severnej stene môžeme uvažovať o adaptácii starších kamenných ostení kvôli ich tvarovej príbuznosti s ostentami okien na fasádach, ktoré vznikli v 18. storočí.

Poškodenia výmalby zahŕňajú celú škálu deštrukcií, spôsobených vlhkosťou. Ide o vzliňavú vlhkosť na južnej stene v úrovni podlahy, zasahujúcu pás vo výške jedného metra s následkami rozpadu omietok a farebných vrstiev. Ďalšími poškodeniami sú trasovanie a úchyty po odstránenej elektroinštalácii.

Najväčším nepriaznivým faktorom hlavne pre „secco“ malbu je usadený prachový depozit, ktorý udržiava v sebe vzdušnú vlhkosť a postupne degraduje pojivo malby. Celkovo je však malba napriek popísaným poškodeniam dochovaná a čitateľná.“

V kapitole „IV. Zhodnotenie technického stavu a charakteristika pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky na základe výskumu“ (str. 48):

„SLNEČNÉ HODINY“: exteriérová malba na exponovanej časti fasády je v relatívne dobre čitateľná; technologicky zvládnutá realizácia; v minulosti prekrytá sekundárnymi vrstvami; nutné minimálne ošetriť a konsolidovať, čím sa predíde postupnému zániku.

„KAPLNKA“: výmalba klenby a stien je intaktne dochovaná, jednotne koncipovanú výtvarnú výzdoba, z prelomu 19. a 20. storočia vrátane oltárnej architektúry (kameň, štukové prvky) a keramickej podlahy; poškodenia vo forme statických trhlin a absentujúcich murív, ktoré vznikli najmä vplyvom vlhkosti (vzliňavej, zavlhánie); mechanické poškodenia vyplývajú z vlhkosti a sekundárnych zásahov pri trasovaní elektroinštalácii; povrch je silne zanesený prachovým depozitom.

V kapitole „V. Základný cieľ, charakteristika a rozsah reštaurovania kultúrnej pamiatky“ (str. 49) zodpovedný reštaurátor definoval:

„SLNEČNÉ HODINY“: cieľ: konsolidácia a následné reštaurovanie malby v jej zachovanom stave (prezentácia vývinovej etapy fasád z 18. storočia); rozsah: základná konsolidácia (t. j. očistenie a upevnenie) súbežne s rekonštrukciou fasád vnútorného nádvorja; je nutné realizovať správne hmotové a tvarové napojenie rekonštrukčných omietok k okrajom malby tak, aby vznikol tvarovo verný prechod či už priamym prepojením, alebo s miernym odskokom, vymedzujúcim dochovanú autentickú časť s rekonštruovanými plochami; reštaurovanie: proces tvorený konsolidačnými a konzervátorskými postupmi (očistenie, upevnenie a vytmelenie) s výtvarným scelením malby v zodpovedajúcej forme (retuš); práce realizovať súbežne, alebo v priamej nadväznosti rekonštrukcie fasád.

„KAPLNKA“: cieľ: rehabilitácia autentického výrazu z prelomu 19. a 20. storočia; predmetom reštaurovania bude celá skladba interiéru, t. j. samotná výmalba, štuková architektúra, keramická podlaha, dverné výplne vstupov s ostentami a okenné výplne; nadväznosti s týmito prvkami budú predmetom zásahu aj technologické vrstvy murív, omietok a náterov.

V súlade s „rozhodnutím o nálezoch 2024“ bola odborne zakonzervovaná uvoľnená časť omietok na južnej stene; pás odtrhutej omietky bol v celej ploche uvoľnený a prelepený ochrannou vrstvou papiera; na prelep bol použitý buničitý papier, fixovaný vodou rozpustným lepidlom; po vyschnutí prelepu bol omietkový pás rozrezaný na časti, ktoré boli stabilizované na podložky z exdurovaného polystyrénu; zdegradovaná a vodou rozpustnými soľami rozpadnutá omietka bola sprášená a odstránená z murív.

Reštaurovanie: odstránenie príčin zavlháania a odstránenie jeho dôsledkov – práce bude nutné realizovať v kooperácii s projektom sanácie objektu z dôvodu čo najmenších dopadov pre výtvarnú výzdobu; rovnaká

kooperácia bude nutná aj v prípade realizácie nových rozvodov elektroinštalácie; následne bude reštaurovanie zamerané na stabilizáciu primárnych vrstiev omietok, náterov, štukových prvkov, malieb a zlátení; v záverečnej fáze bude realizované celkové doplnenie poškodených častí štruktúr a ich správne výtvarné doplnenie v miere, ktorá odprezentuje čo najautentickejší výraz interiéru.

V kapitole „VI. Návrh postupu a technológie reštaurovania kultúrnej pamiatky a odôvodnenie“ (str. 49 – 51) zodpovedný reštaurátor spracoval na základe výsledkov reštaurátorského výskumu návrh postupu a technológie reštaurovania **prioritne určený na reštaurovanie výmalby interiéru kaplnky. Identický postup bude aj v prípade reštaurovania maľby slnečných hodín na fasáde nádvoria kaštieľa.**

Postup reštaurátorských prác: očistenie plochy maľby od depozitov, najmä od vrstiev usadeného prachového depozitu, uvoľnených a degradovaných častí maľby, zoxidovaných vrstiev masného depozitu (pás iluzívnej maľby lambrekýnu, realizovaného olejom), výkvetov vodou rozpustných solí a zdegradovaných zvyškov omietok; citlivé dočistenie, aby boli minimalizované straty maliarskych vrstiev – mechanicky postupným odstraňovaním sekundárnych prevrstvení s použitím destilovanej vody a na odstránenie povrchového masného depozitu s použitím chemických prípravkov; omytie povrchu maľby vhodným prostriedkom proti spórom plesní; povrchová fixácia maľby vhodným chemickým roztokom; hĺbkové upevnenie (bodovo alebo v kombinácii s podstreknutím) uvoľnených omietok injektážnou zmesou na vápennej báze; v prípade uvoľnených väčších kusov (na rákosovom podbití stropu) je možné použiť aj moderné stavebné fixačné lepidlá, ale výhradne v rámci bodovej fixáže; viacfázové vytmelenie podľa rozsahu a charakteru poškodení s cieľom dosiahnutia tvarového a povrchového výrazu čo najbližšie verného dochovaným častiam omietok omietkou na vápennej báze; zaizolovanie tmelov po vyzretí; dvojfázová retuš.

Autor uviedol, že – cit.: „Prvá fáza vychádza z predpokladu, že podstatnú časť iluzívneho architektonického členenia interiéru je možné podľa dochovaných častí rekonštruovať. Druhá fáza retuše bude vychádzať z reálneho stavu dochovania vrchných vrstiev maľby s detailmi. Poškodené miesta bude nutné dopĺňať citlivo v požadovanej miere. Miera dopĺňania bude závisieť aj od možnosti prípadných rekonštrukcií na základe analógií. (Vychádzame z predpokladu, že autor malieb použili dobovo známe dekoratívne vzory). ... Vzhľadom k tomu, že interiér kaplnky bol koncipovaný ako jednotný priestor s identickým materiálovým zložením odporúčame identický postup použiť aj v prípade štukových prvkov oltárnej architektúry a balkónovej empory. Obe časti architektúry vykazujú minimálnu mieru poškodenia hmoty a väčšina poškodení povrchových štruktúr je identická s nástennou maľbou.“

V záverečnom odporúčaní uviedol – cit.: „Všetky reštaurátorské práce je možné realizovať až po celkovej stavebno-technickej stabilizácii objektu.“

Autor navrhol konkrétne materiály a technológie pre realizáciu reštaurovania.

Fotografická dokumentácia reštaurátorského obhliadkového a sondážneho výskumu – jednotlivých sond sú súčasťou textu kapitoly „III. Charakteristika reštaurátorského výskumu a opis jeho vykonanie (metodika výskumu, nedeštruktívny výskum, deštruktívny výskum)“ (str. 12 – 61).

Prílohami dokumentácie (str. 52 – 90) sú: kópia rozhodnutia KPÚ Banská Bystrica č. S-PUSR-003994/2024 – Z-PUSR-037371/2024-MAR zo dňa 10.05.2024 o nálezoch nájdených počas realizácie; kópia záväzného stanoviska KPÚ Banská Bystrica o projektovej dokumentácii NKP č. KPÚBB-2023/2575-6/19507/MAR, RUS zo dňa 06.04.2023; kópia rozhodnutia KPÚ Banská Bystrica č. S-PUSR-013364/2024/GRE – Z-PUSR-071677/2024/GRE, Mar zo dňa 09.09.2024 o reštaurátorskej dokumentácii spracovanej pre reštaurovanie fasád PO; kópia Záznamu Mestského úradu Žiar nad Hronom zo stretnutia dňa 17.06.2024; kópia Zápisnice KPÚ Banská Bystrica z prerokovania č. S-PUSR-013364/2024/GRE – Z-PUSR-060995/2024/GRE zo dňa 26.07.2024; kópia Záznamu Mestského úradu Žiar nad Hronom zo stretnutia dňa 01.08.2024; ; kópia Záznamu Mestského úradu Žiar nad Hronom zo stretnutia dňa 05.09.2024; ; kópia Záznamu Mestského úradu Žiar nad Hronom zo stretnutia dňa 19.09.2024; e-mailová komunikácia zo dňa 19.09.2024; kópia osvedčenia Komory reštaurátorov na špecializácie reštaurovania v oblasti: reštaurovanie nástennej maľby, historickej omietky a muriva, reštaurovanie tabuľovej maľby Mgr. art. Rudolfa Boroša.

Predložená reštaurátorská dokumentácia je autorizovaná zodpovedným reštaurátorom Mgr. art. Rudolfom Borošom.

KPÚ Banská Bystrica posúdil predloženú reštaurátorskú dokumentáciu a konštatuje, že spĺňa formálne náležitosti, je rozsahovo a kvalitatívne výpovedná (textovo, fotograficky).

Správny orgán po posúdení žiadosti a predloženej reštaurátorskej dokumentácie **pre reštaurovanie exteriérovej nástennej maľby na severnej fasáde nádvorja (južnej fasáde severného krídla) a maľovanej výzdoby stien a klenby interiéru pôvodnej rímskokatolíckej kaplnky „Zvestovania Panne Márii“** zistil, že poskytuje dostatočný podklad pre jej riadne a spoľahlivé posúdenie a z dôvodu, že KPÚ Banská Bystrica je z úradnej činnosti dostatočne známy súčasný stav predmetných častí PO, nebolo nutné vo veci zvolať ústne pojednávanie spojené s miestnou obhliadkou.

KPÚ Banská Bystrica je z úradnej činnosti známe, že **neoddeliteľnou súčasťou interiéru kaplnky sú:**

1. klasicistný prístenný kamenný pilastrový oltár s trojuholníkovým nadstavcom pred východnou stenou;
2. kamenné architektonické prvky:
  - a) portále vstupných otvorov (hlavný vstup a vstup do sakristie) na 1. NP;
  - b) kamenné okenné šambrány v severozápadnej a juhovýchodnej stene (z oratórií) v úrovni 2. NP;
  - c) v úrovni 2. NP balkón, ktorý je nesený dvoma konzolami osadenými na dvoch kamenných kanelovaných pilastroch lemujúcich výklenok so vstupným otvorom; balkón má na čelnej strane balustrádu – kamenné prvky balkónu;

ktorých povrchová úprava nadväzuje s na maľovanú výzdobu.

Tieto prvky neboli predmetom reštaurátorského výskumu a nie sú zahrnuté v predloženej dokumentácii „Návrh na reštaurovanie 2024“. Vzhľadom k tomu, že interiér kaplnky je kompaktný celok s uceleným výtvarným programom, aj jeho reštaurovanie interiéru kaplnky je nutné realizovať ako celok a preto správny orgán určil v podmienke č. 3 písm. c) až h) rozhodnutia reštaurátorský výskum a spracovať návrh na reštaurovanie.

KPÚ Banská Bystrica konal podľa § 33 ods. 6 pamiatkového zákona a podľa § 5 vykonávacej vyhlášky, posúdil predloženú reštaurátorskú dokumentáciu z hľadiska súčasného poznania, z hľadiska ochrany individuálnych pamiatkových hodnôt predmetného PO, záujmov chránených pamiatkovým zákonom a nezistil dôvody, ktoré by pri dodržaní určených podmienok neumožňovali vykonať reštaurovanie PO, a preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu podľa § 33 ods. 8 pamiatkového zákona bude vykonávať KPÚ Banská Bystrica.

KPÚ Banská Bystrica si v súlade s § 33 ods. 10 pamiatkového zákona ponechal predloženú reštaurátorskú dokumentáciu na vykonávanie štátneho pamiatkového dohľadu.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu sa možno podľa § 53 a 54 správneho poriadku odvolať. Odvolanie možno podať v lehote 15 dní odo dňa doručenia tohto rozhodnutia na Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica. Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. Ladislav Huňavý
zástupca riaditeľky
Krajského pamiatkového úradu
Banská Bystrica

Doručuje sa

Mesto Žiar nad Hronom, Š. Moyzesa 46, 965 19 Žiar Nad Hronom, IČO: 00 321 125

Na vedomie

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica;
Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica – Ing. arch. Jarmila Maršáľková;
Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, pracovisko Banská Štiavnica, Dolná ružová 7, 969 01 Banská Štiavnica, č.
tel.: 0452451111; podatelna.bs@pamiatky.gov.sk, - na založenie do spisu